

M. D. S. B.

Owälduge Tankar

Om

Bäck-Blanteringen,

Samt des

Binder och Hjelp;

Med Wederbörandes Minne

Wid Kongl. Lärö-Sätet i ÅBO,

Åstrade,

Åf

PRÆSES,

DAVID ÉRIC

H S G M A N /

Philos. MAGISTER och Präst.

Och

Såsom et Academiskt Prof/

Öffentelig granskning understälde / i Öfre Lärösalen /

den 19. Decemb. för middagen, 1757.

Åf

RESPONDENS,

GUDS Ords Medarbetare i Christina,

ABRAHAM A S P E K E N /

Österbotninge.

Åbo, Tryckt hos Directeuren och Kongl. Boktr. i Stor- För-
stendömet Finland, JACOB MERCKELL.

KONGL. MAJ:TS.
TRO-MAN. Och. BISKOP.

ÖFWER.
ÅBO. STIFT.

DENNA. KONGL. ACADEMIENS. HÖGT-ANSENLIGE.
PRO-CANCELLER.

SAMT.
LEDAMOT. AF. KONGL. SWENSKA. WETTEN-
SKAPS-ACADEMIEN.

DEN. HÖGWÖRDIGSTE. HERREN.

HERR. DOCTOR. **C A R L.**
FRIDERIC.
MENNANDER.

MIN. HÖG GUNSTIGE. BEFÖRARE.

GRundelig. Insiqt.
Rigtigt. Begrep.

I.

Hålsosamma. Inrättningar.
Gro. Och. Grönskas.

Bland. Medlemmarne. I. Samhället.
Genom. Bewattnande.

Af.

Nyttiga. Skrifter. Och. Rön.
Rotfästas. Och. Mognas.

Genom.

Högas. Wårdnad. Och. Beskydd.
Hugna. Derföre.

Högwördigste. Herr. Biskop.
Hela. Stiftets. Heder. Och. Prydnad.

Dessa. Owälduge. Tankar.
Med.

Samma. Höga. Ynneft.
Högwördigste. Herr. Biskopen.
Täckes. Hög - gunstigt. Omfatta.
Wettenskaper. Och. Deras. Idkare.

Samt.

Samt.

Kasta. Åfwen. En. Nådes. Stråle.

På. Den. Som.

Med. Djupaste. Wördnad.

Framlefwer.

Högwördigste. HERR. BISKOPENS. Och.

PRO - CANCELLERENS.

Aller. Ödmjukaste. Tjenare.
ABRAHAM, ACPHENEN.

Kongl. Hof-Rätts-ADVOCATEN,

Wälborne Herren,

Herr LAUR. ANDERS
EKENBERG,

Min Förnåme Gynnare.

Wingden af de stora wälgärningar, I Wälborne Herre, rätts mig äre; och min tale-gåstwa, som ännu är i sin linna, gör, at jag af wördnad, liksom omfull-slagen och bestört, stadnar uti håpnads- och wördnadsfulla rörelser; hwilka en bändig tunga ej gitter, med listiga ord ut-trycka; es ut-tolka den wördnas Sten-sfyl, som med oförwansfelighetenes Rumor, uti mitt inre är inpräglad, samt hwad en tyst och förborgad tanka byser.

Eder, Wälborne Herre, är jag på det högsta förbunden, Ära och Lof, som icke allenast råddat min timmeliga wälfärd, och försatt mig på det torra, då jag på Lyckans Saf, så när hade lidit Stjeps-brått: utan åswen sedermera, som en Förnåm Wälgynnare och

och Befordrare, gjordt sig nöije däraf, at dag ifrån dag, förnya
sin egenena ynnest och hjälpsamhet, emot mig. Eder ynnest, Wål-
borne Herre, har öfwar sin dygd uti mitt hand-ledande, wid hwar-
se ståt. Eder godhet och wålwilja, har warit på mig så efter-
tryckelig, at den altid fram-alstradt goda wårkningar. Detta när-
warande Tante-Nrke, hwilket jag, til Allmän granskning fått til-
fålle, at i huset frambringa, har jag äfwen åtan, at tilltrifwa Wål-
borne Herre, Eder ädelmodighet och fri-kostighet. Tillåt för-
densskull, Wålborne Herre, at jag imedlertid, i brist af något tjen-
ligare årkåndsambets wedermåle, up-offrar denna Eder fri-kostighets
frucht, och rauka Eder tilbakars; men gisommer ock tillika minnet
och åtanken däraf, i et wårdnadsfullt hjerta. Allmagien återwände
aldrig, at ut-ösa sina rika häfwoor på Eder wårda Person! Le! Wål-
borne Herre, säll och wålmående i långliga rider! Och hugna
med wanlig ynnest, den, som för största heder stättar, at framgiemt
med ödmjuk wårdnad förblifwa,

Wålborne Herrens

Ödmjukaste Tjenare,
ABRAHAM HJEBREN.

Ryktsoherden wid Församlingarne i Pedersöre Sochn/
Den Wäl-Arewördige och Höglärde Herren,
Herr Mag. G A B R I E L
W S S E R L E N,

Min Gunstige Broder.

Comministern wid Församlingen i Christina,
Den Wördige och Wäl-Lärde Herren,
Herr C A R L
W S S E R L E N,

Min Högtårade Broder.

Comministern wid Församlingarne i Wasa,
Den Wördige och Wäl-Lärde Herren,
Herr E R I C S I N I U S,

Min Högtårade Swåger.

Samtelige Mine Bröder och Swåger.

J Ag wördat en Försynt, som un't mig säd'na wänner,
Dem jag för margfalldt godt, med wördnad städse kanner:
Som på min upkomst ha', utaf upriktigt sinn'
Uppstrat slit och wett, ej råd och wilkor sparat;
Men gjordt hward gjöras bordt, at främja wälfärd min,
Så at mot önskan har, fri-kostighet ock swarat.

Alt godt I mig ha'n gjordt, jag här ej hinner nämna,
Til pricka räkna up; jag wil det därför lämna
At den som alt förmår, som lönar godt med godt;
Han låter det full wißt, ej länge olönt blifwa.
Imedertid jag gifr, hwad i min' krafter städt;
Si! detta Pappers-kram, är, hwad jag Er wil gifwa.

Alt man åt Norden kan, se'n blindhets-töknan blifwit
Med ljt Trågårds-måstar'ns flit, från Bondens hjerna drifwit,
Båd' Elyseiffes park, och sälla tider spå;
Alt innom dessa Blad, I skönja sån til pricka.
Märk! Prästens åt-gjård ock, här äfwen fordras må:
Han måst' näst stälens wål, ock timlig wålfärd smick'a.

Leffwer

Samtelige Mine Brödets och Swägers

Tro-förbundne Tjenare
och Broder,

ABRAHAM AEPHEN.

Företal.

An behöfwer icke gå i Hedenhögs tillbaka, och leta efter Odens gamla Land: Chartor, at genom jämförelse med vår tids, kunna där af hämta ojäfaktiga bewis, til våra Skogars märckeliga aftagande: Våra skallota Backar, Sand: åsar, och flacka Fält, af hvilka större delen utgjöra hemwisst för en liten purrig Skog, lägga denna bedröfweliga sanning nogsammt för en

dag; hwarmed instämmer, en nästan öfwer allt gemensam klagan, öfwer brist på Timmer: och Störwårts: Skog, samt på flera ställen, en dylik klagan öfwer mangel på tillräckligt bränse. Ingen rättfinnig, och om sit Fäderneslands wälfärd och förkofring om Undersäte är, som icke wid åtankan af så otaliga och oräkneliga Trån, som utan affeende på deras ålder, utan medlidande öfwer deras ungdom; En tid lång, blindt wis, utan återhåll, utan at täncka på efterkommanderna, måss

i sit fall sucka öfwer en oblyg wåldwårkares hand, känner uti sig en innerlig grämelse; samt årkänner, fast nog sent, nödwändigheten af våra Skogars ömare ans och wård. Wiltre, widfrågade, och af Fäderneslandet högstförtjente *Mån*, ja Rikets ypperste *Tarlar*, hafwa öfwen behjertat denna sak, och dertfore, genom sina *Skrifter*, lagdt denna sanning i sit tilbörliga ljos; (a) samt klarliga wist, hwad swåra påföljder man i längden har at förwånta, af slikt olaglig och oförswarlig åwårkan. Det wore altså onödigt, at härutinnan wara mångordig: rådligast är, at af skadan blifwa wis och försigtig, och låra at här efter bättre hushålla med de öwårderliga skatter, den Allwise Skaparen, i wårt sköte nedlagdt; samt wara omtänkte, på bot för sot, på medel och utwågar, at håmma och bota et sådant af den mindre estertänksamma Alderdomens oförwågenhet, irritadt misbråk och hotande fördårf.

Gunstige Läsare, innom dessa få Pappersblad, uptes fördenksfullt et medel, som utom annan des margfalliga nytta, hafwer Skogens ryckt och besparing för ögnamål. Är du tilwånd at anse allt Utländskt med storsyniga briller? så lærer detta icke misshaga dig; ty medlet, eller rättare *mode*, är hämtadt utifrån. Är du åter patriotisk? så förtörnas icke dertfore: ty fast *mode* är tagit utifrån; så är dock *Materien* eller *Ämnet* Swänskt, hwilket jag wil iklåda och skåra efter det Utländska *mode*, jag menar, plantera, putsa och dana Swänkska Trån så, at de kunna utgöra samma nytta, som Utländske til Hågnad och Stångsel, det är, likna Utlånningens grönskande Håcklar. At denna kunnist och inrättning är för en Landtman båd nödig och nyttig, (b) tarfwar icke widlyftigt bewis: dock som ingen sak är så klar, at den icke af en bigger eller wrångwis kan wrångas och emotsågas; och ingen ny inrättning så hälsofam, och des nytta så ögonstjenlig, at den icke förefaller ofta dem tråfsom, huglösom och genwördigom, dels ömåsellig, dels tung och swår; så är så mycket troligare, at denna påsyftade

inrätt

inrättning afwen äger sina gen-sägare; emedan den icke lären vara allom behagelig, i synnerhet Allmogen på Landet, som är nog entråten at lemna et gammalt bruk, och antaga et nytt i des ställe: det är, hwarföre jag aktadt min skyldighet likmätigt, at afwen andraga något emot dem, som torde anse denna Riksnyttiga inrättningen med flyktiga ögon, och mena at wärkställigheten, med plats kan winna burkap i vårt kåra Fädernesland; enär jag i anledning af et Academiskt Försköl, hwaruti blifwit upredt, Trån til Säckar eller Leswande Gårdes-Gårdar, framsför något annat Amnes utwålsande, funnit mig föränlåten, at utstaka medel och utwågar; huru en tillräckelig myckenhet Tellingar af beskrefne Trån, beqwåmligast och fördelaktigast, til hela Swånska och Fincka Landsbyggdendens förnödenhet kan årnås; samt utföra, hwad man då, för tidsens korthet och andra omständigheter, ej kunde fullfölja.

Sådan är affigten, Gunstige Läsare, med detta närwarande tanke-yrke. Den är ju menlös och oskyldig? därför tilltror den sig hafwa förtjent en mildrande uttydning och orwåldugt om-dömmne.

(a) Hans Excellence Riks-Rådet, Högwålborne Herr Baron Carl Gustav Löwenhjelm, uti et Tal wid Præsidii afläggande för Kongl. Wetenskaps-Acad. 1751. Herr Öfwer-Hof-intendenten Baron Hårleman, uti des Dag-Bol. Herr Öfwer-Directeuren Faggot, i flere sine Skrifter. Herr Allessor U. Rudenschöld, uti et Tal om Stogarnas Nyttjande och Wård. Herr Stads-Majoren Rosensten, uti sina Tankar om Stogsfödseln. Herr Baron Brauner. Herr Lect. Carl Dahlman. Herr Manufactur-Commissarien Sallander. Herr Magister Docens, C. B. Trozelius. Herr Mag. D. Lichander. Herr Mag. Grusell.

(b) Hans Excellence Rik-Rådet, Högwålborne Herr Baron C. G. Löwenhjelm, l. c. Herr Prof. Kalm i sin Norra Americ. Resa, Tom. I. på flera ställen. Herr Stads-Majoren Rosensten, l. c. och andre. Herr Probsten Broocman i sin Fullständiga Hushålls-Bol, l. Del.

Fortfättning.

§. 1.

Nådenskund jag i et Academiskt Enskilte-yrke, om Trån til Häckar eller Leswande Gårdes-Gårdar, om ständigt sättet, huru Häckar anläggas; men för tryckande omständigheter, då ej kunde, enligt min förefatts, lemna den G. L. underrättelse, om det, som därvid ännu wore nödigt at weta; så är man sinnad, innan man strider til selskwa Afhandlingen, at forteligen i denna S. utföra det som brister, och det i följande ordning: nämligen,

(a) Anmärkingar wid Häckars anläggande.

Såsom en Landman, utom annat, äfwen bör hafwa at fågna sig med den förmodan, af en Leswande Häcks föresigtiga anläggande, at därigenom kunna mota och afböija storm och andra kalla wäder, som eljest på stora fält, ofta förqwärfwa och fördärflwa växterna; så åligger honom, utom det, at han planterar sådana Trån, som wära af naturen höga, på sådana ställen, där man har at frukta för de kalla Nordan- och Wästanswädrens wäldsamheter, äfwen, därest marken, som skal omslängas, til omkretsen wore nog stor, indela dem i mindre hägr och stycken. Högden af den sidan på en Häck, som är utsedd at mota kall blåst, kan wära af 1. $1\frac{1}{2}$. a 2. Samnar; men på andra ställen, där man ej har så särdeles at frukta för sli olägenhet, 2. a 3. Alnar, mer eller mindre. Tjockleken alt som man wil hafwa den tåt til, från 1. Aln til 1. Samn, och något mera.

Man i afstager wid Häckars anläggande en tjenlig tid och rodderlek; så at Jorden ej är för torr eller wåt, i synnerhet, om man är sinnad uplasta någon Wall, at plantera Trån på; ty är Jordmohn för tår, och stark wåta infaller därpå,

Därpå, så sväller den, råmnar, och rasar ner, hvilket, i fall det icke blir botadt och omlagadt, utom at det fördubblar Landtmans besvär och omak, gör Wallen odugelig, mindre waraktig; och de däruti nyss-planterade Zelningar, som därigenom till sura Rötter, kunna blifwa rubbade och bara, taga skada. Är åter Jordmohu mycket wåt, och hastig torka eller friskt påkommer; så har man i det senare fallet, at frukta et dylikt äfventyr, och i det förra, at den yttre Jorden skärpnar, eller klumpar sig, Wallen blir iholig och gröpplig, hvilket, utom annan olägenhet, kan gifwa tillfälle åt Skogs-Möss, Råttor eller annan Dhyra, som äro för Trån högst skadeliga, at där göra sina bon och hemvist: Slika olägenheter är man äfwen underkastad med de Trån som planteras på det andra sättet, jag menar, på slåta Marken, där denna försigtighet eftersättes. I allt-tages icke detta noga, kan hända, at et hårdt *Climat* ofta får skulden, til det man genom egen oförsigtighet ådragit sig.

Man har talat S. 5. i min Disp. om Trån til Säcker re. om tvåanne slags sätt at anlägga Lefwande Gårdes-Gårdar, nämligen, på Jordvallar eller på slåta Marken: wi wilhons fördenksfull, under denna Anmärkning, gifwa den G. L. et Utdrag af Herr Apothekarens Joh. Jul. Salbergs wackra Rör om Pihl-Trädet, (c) hwarom man ordat i Beskrifningen om samma Trå pag. 11. S. 4. berörde Disp. efter det äfwen är en *Especie* af Lefwande Säcker; men afwiker något ifrå de tvåanne omtalte sätten, och är följande: Nämligen,

Man tager 18. Pihlstörvar, (*) af 3. Årens längd, utom de öfverste Spetsarna eller Löfvet, krokota och råta tillsammans, dock, ju råtare, ju bättre; dessa skaras och torkas,

(*) Af Flora Oeconomica læres, at man til ofwannämnde ändamål alltid bör utwälja Hanarne, på det icke de fringliggande Äkvar och Ängar måga af Hon-knopparne förörensas, och en stor Skog blifwa i fället för Häck. Jämför Herr Wahiboms *Sponsalia Plantatum*.

Så at Qwistarna blifwa sittande wid ändan af selswa Stören, men nedantil på den ena sidan, warder Stören spetsad, när den sättes in i sina därtill upgjorda hol. Holen i Jorden, gjöres med en Järnstör, dock så, at hwarest Backar finnes, af torr Jordmohn och Stenör, där arbetas holest en All djupa, i Kärr och blöt Jordmohn likaledes; på det de, i den torra Jorden, måga längre nedsatte, finna wättska, och i den blöta, icke omfull falla. Men i god och tätare Jord, gjöras holen allenast en half All djupa. Hwart hol gjöres 3. a 4, Qwarter från hwarandra, däruti sättes Pihl-stören up rät i wädret, och när de alla äro nedsatte, jämnkas de således, at Bark-sidan, på den nedersta ändan, där Stören är sned-skuren, lutar sig neder-åt, och snedden, som ingen Bark hafwer på sig, up åt Jorden; sedan böjes hwarannan Stör åt höger, och hwarannan åt wänster, så at de flåta sig om hwarannan tillsammans, liksom et rut-wärk, den ena Stören in, och den andra utom. Öfwersta ändan på Störarna bindas med Widjor, två och två tillsammans, dock helt löst, at wårten icke hindras i de späda Qwistarna. Wid ändan af desse Gårdes-Gårdar, sättes alltid en Pihl-stör ända up i wädret, hwarwid de twänne närmaste Störarna fastbindas, och afjämnkas, efter den råta Störens linea. Sidst täckes alla holen i Jorden wäl til med mull, och trampas tätt tillsammans, at Störarna stå fasta. Wil man, hwaräst hård och stenaktig Jordmohn är, til öfwerflöd, låsta en Skätt-kärva god Jord eller brunnen Dunga därpå, och lägga den samma uti holen, där Stören nedsättes, så drifwa Löfvet och Qwistarna mycket hastigare, och Håcken warder därigenom tätare med Qwistar bewuren. At hindra små-Boskapen, som kunna krypa genom öpningarna, nedan til, förwån Pihl-qwistarne blifwit där utwyrne, kan man nedsätta små Pihl-käppar i Jorden, emellan öpningarne. Kunna ock Stickebärs-Buskar sättas där emellan, (d) eller planteras Barbaris-Kärnor, så

så långt stängflen räcker; ty dessa slag wåra lätteligen, och hjelpas åt, at gjöra Häcken mycket tätare, samt utestånga små Kreatur, och all ohägn.

Nota. Man kan äfwen wid det wanliga sättet at gårda, betjena sig af Pihl- (**) och Gran-störar tillsammans, i ställe för bara Gran-störar, då man kan wara försäkrad, at Gårdes-gården, oaktadt Gran-stören, hundrade gångor ruttnade, ej faller omkull, hwilket sker på följande sätt: Man förskaffar sig et partie Gran- och friska Pihl-störar, hwilka nedsättas således: En Pihl-stör sättes neder i Jorden, därjämte en Gran-stör, på lika sätt med Widsor sammanbunden, som wanligt är, när Gårdlet inlägges, äter en Pihl- och en Gran-stör, 12. Famnar därifrån, och så hwarje 12. Famn, dock, så satt, at en Pihl-stör sättes in-åt, och den andra ut-åt, och således ända fram, en inom, och en utom, och emellan dessa 12. Famnar med Gran-störar, 2. och 2. tillsammans, som gjöras plågar. (e)

(**) I stället för Pihl kan brukas andra Träslag, hwilka kunna gjöra samma gagn, såsom Wide, Asp. K. Wet. Acad. Handl. 1742. 232. 1744. 283. Slåder, Herr Probst. Broocmans Hush. B. Lind, jämf. Raij Hist. pl. 1694. och von Rohrs L. und Wirtf. Kunst. p. 684. Abl, von Rohrs L. Wirtf. p. 695. Jämsf. W. A. H. 1744. p. 231.

(c) Se K. Wett. Acad. Handl. för År 1740. p. 326.

(d) Om deras Plantering, se Herr Mag. Widenii Beskrifning om Sticket- och Kruis-bärs ans och nytta.

(e) Jämsför Herr Probstens Broocmans Hush. B. 1. Del. 2. Afdeln. pag. 38.

(B) Om Träns utplanterande til Häckar.

Medan Häckar anläggas, så wäl af fruktbarande, som ofruktbara Trän och Buskar; så åligger den, som wil anlägga en Häck eller Lefwande Gårdesgård, at i akt-taga den tid til Träns utplantering är tjenligast. Försarne Trä-planterare recommendera och nyttja häst Höste-tiden til fruktbarande Träns

Tråns plantering, (f) och företaga sig detta arbete, straxt efter Michelsmåss-tiden: Dock kan det äfwen låta sig göras om Wåren; men med större hazard eller äfwenlyck, af orsak, för torra och storm, som den tiden nog är gängse, och bägge skadeliga, för nyss flyttade fruktbarande Trån.

Alla Inhemiska ofrukbara Trån, kunna utan särdeles åtskillnad planteras om Hösten, efter Löf-fallet, och om Wåren, innan de nya Löfwen begynt spricka ut: ty deras natur och drift är sådan, at de kunna tålat. (g)

De späda Zelningar af Löf-Trån, som ifrå Trå-Scholan uptages, at utplanteras til Häckar, böra skäras snedt af, en god tvårt Hand eller Qwarter ofwan för Roten: (h) (*) Rötterna wid omsättningen, warsamt och måtteligen beskåras, samt Hjerte-Roten litet koppas, så drifwa Sido-Rötterna desto bättre. (i) Sedan dessa späda Zelningar således äro tilredda, planteras de ut til Lefwande Häckar; hwilket sker, antingen på slåta Marken (k) eller Jordwallar, (l) hwar wid

---

(*) Barr-Trån (En och Gran) beskåras icke på detta sättet för utplanteringen, utan putsas och skaplunas Widsommars tiden i Trå-Scholan, där de upprunt, 1. a 2. Åhr förut, eller flere, på det de måga komma til den sagon man håldst åstundar, innan de uptagas af det rum de stå uti; sedan bär et sådant Trå om Höste-tiden gräfwis omkring, så at man wid Trådet uptagande, kan få en stor klump med det, alt efter som Trådet är stort til: sedermera låter man det stå qwar uti sin grop, til des at klumpen blifwer wäl frusen, men icke för länge, at Trådet blifwer botnsrusset under Hjerte-Roten, och emedertid gjøres gräfwarne färdige uti Höste-tiden i Häcken, hwarest de seden komma at stå, och gräfwarne om Hösten, fyllas med brunnen Gjödsel och Jord, hwarstals, och sedan om hwarstannat blandas Tjufning, trampas wäl tillsammans, och så klumpen på Trådet är frusen, och det kan blifwa snö eller åtesföre, tagas de up, och föras til den ort de skola nedfättas, och om Wåren, så fort som Jorden tinar up, fyllas wäl omkring klumparne, och trampas wäl til. Se Lundbergs Trågårdsk. Præxis. Om Granars plantering til Häckar, kan widare läsas de Böcker, jag i min omtalte Disp. wid Gran nämndt. En Gran-Häck kan äfwen genom Tråns utgående lättast winnas, och förmodas wara det bästa sättet.

wid bår noga i alt-tagas, de Reglor jag i min ymtaste Disp. S. 5. til slut bifogadt. (m) 3. a 4. gångor om Året, efter utplanteringen, bår Jorden uplösas och gjöras lös. Efter et eller två År, båra dessa Telningar puffsas och klippas, unges får 2. Finger ifrån Stammen; på det Stammen af Trådet eller Busken, må åfwenwål skjuta Qwistar närmast wid Jorden. Detta bår ske i April eller Maij Månad, alt som wårderleken ställer sig, och förfares därmed, (n) som med Jordens uplösande, hwart År, tils denna Lefwande Gårdes-gård blifwit så hög, som man wil hafwa densamma. Man bår ej uphöra med klippningen, imman Gårdes-gården blifwit så tät, at icke en Höna kan tränga sig in därigenom. (o)

Nota. I ställe för Telningar at plantera en Häck med, kan man betjena sig af Frön, på följande sätt. Sedan stållet, där man wil plantera dem, är wål tilredt, så at Jorden är ganska lös, tar man Frön af Hagtorn och Törne-buskan, blandar dem in i Jord, som är wål sigtad, och så med watten fuktad, at hon blir lika som en Lera; och med denna blandning gnider man et Rep af Säf, som man sedan låter torka, och då det skedt, lägger man Repet hårdt utspändt, 4. Finger djupt, ned i den gjorda fåran, samt tiståcker henne åter med Jord. Imman kort låra Frön skjuta Telningar, och formera en Gårdes-gård; men den blir aldrig så god, som den planterade. (p) (**)

Man bår wara omtänkt at förskaffa sig sådana Trä- och Busk-arter, som bäst kunna triffwas i den Jordmohn man har at plantera uti; men skulle Jordmohn ej wara tjenlig för

B

de

(**) Där man åfundar en Häck af Bidet, såsom ganska angenäm, gräfmes en twåre Hands djupt Dike, hwanti Björk fröet lätt stadnar och gror, om där är Swart-mylla eller Sand-born; men är där Lera; så lägges Ris däruti och swedjes, då Trådet nästa År wisar sig ymnigt, i den sträckning Diket är gräfwit. Se Herr Baron Brauners Tankar om Stogars Bruk och Misp-bruk, pag. 107.

de Tråslag man har at betjena sig af; hwilket man lätteligen kan finna, då man tilser den Jordmohit de upruxit uti; så är bäst låta föra på Wallen, eller det stället de komma at nedfättas, sådan Jord de kråfwa; i synnerhet för de Trån, som äro upruxne uti Sand- eller Mojord; men de Telnigar åter, som hafwa haft Lerjord til moder, kunna wåra uti hwad Jordart som hålst de warda planterade uti; ty de äro redan wane wid stark Jord, som tillika är kylande. (9)

Emedan i föregående Anmärkning blifwit talt om Pihl-Häckars anläggande; så wilkom wi här äfwen något anföra, om deras planterande, och sker sålunda, nämligen: Man tager Pihlgrenar, på hwilka alla de små Qwistar afskåras, så at Grenen blir helt slåt, den samma belägges i minsta ändan, med en Trasa, som är sölad uti Tjåra, hwilken Trasa sedan fastbindes; den stora ändan af Grenen, bultas något litet med en Yrhammar, at den spricker, uti resworna instickes några Hafre-korn, sedan sättes stor ändan af Grenen i Allrdjupt, uti god sidländ Jord, hwilken trampas wäl til omkring Grenen, så är planteringen fullbordad. Denna plantering bör ske straxt, när Pihlstörarna äro ifrån Moderstammen afhuggne; i annor händelse, måste de läggas uti Watn, tills sättningstiden infaller, så hålla de sig färska. Efter någon tid besigtigas de utplanterade Pihlar, då Jorden å nwo omkring dem, wäl tiltrampas. Skjuta de några Sidoqwistar ifrån sig, ofwan Jorden, alt ifrån Roten up til Toppem; så böra de sakta och warsamt aftagas, dock lämna där af qwar, uppe wid Toppem, så många, som pröfwes gjöra tilfyllest til en krona, hwilka wåra desto bättre. När desse således planterade Pihlgrenar, skutit så långa och tjocka Skott, at de kunna brukas til Gårdesgårdar, så afhuggas altid Topparna. De afhuggne Stubbar sätta åter nya kronor igen. Allt slikt afuggning bör ske wid Wåhrens begynnelse; eljest är alt arbete fördärwadt. (7)

(f) Herr Major Rosenstens Skogs-skötsel, pag. 152. Ahlichs Trägårds-skötsel. (g) Herr Major Rosensten, ibid. l. c. (h) Herr Prof. Kalms Norra Amec. Resa, Tom. 1. pag. 310. (i) Herr Major Rosensten, l. c. Ahlichs Trägårds-skötsel. p. 175. & 176. (k) Huruledes därmed tillgår, se Herr Mag. Trozelii Annmärkn. öfver Major Rosenstens Sk. p. 58. Jämför min Disp. om Trån til Häckar, &c. (l) Herr Prof. Kalm, l. c. Och Herr Probst. Broocmans Hush. B. 1. Del. 2. Afhandl. p. 24. til 33. samt min Disp. l. c. (m) Jämför Herr Baron C. W. Cederhjelm's Tal om vilde Tråns plantering. (n) Om Tråns beskärande kan läsas Lundbergs Trägårds-Praxis, från p. 75. til 80. Ahlichs Trägårds-skötsel. p. 171. och följ. (o) Herr Mag. Trozelius, l. c. (p) Herr Mag. Trozelius, l. c. (q) Lundbergs Trägårds-Praxis, p. 85. (r) Herr Major Rosenstens Sk. p. 105. och följ.

(7) Om en gammal Häcks förnyande/ och en död Häcks upresande.

Är en Häck blifwit så gammal, at en del Trån däruti begynna äldras och gå ut, och är mera ej så tät som förr, så huggas de ned; på det nya Telningar må upskjuta från de afhuggna Stubbar, då ock en så kallad död Häck, i medlertid upreses, så länge de uppsjutande Telningar kunna årnå den tillräckeliga högd och stadga, at de sjelfwa förnä utestänga Kreaturen; til at förträtta denna syftla, försares så leds härmed: (s)

Man afhugger alla de Trån, helt tätt wid Marken, som icke wåra uti en rät linea, midt uti Häcken, där den döda Häcken skal upresas; men så många af de Trån, som stå i en linea recta, midt uti Häcken, lämnas orörda, som man tycker sig behöfwa, tils man afhuggit de andra. Därefter tages Staftrar af de Löf-trån, som stådt uti Häcken, hwilka afqwistas, och gjöras helt släta. Hwardera Stafwerns längd, lämnas til 9. Qwarter. Tjockleken från en half til 2. Tums diameter, ibland mera. Desse 9. Qwarters långa Staftrar, sättas alla i en rad, där Häcken skal wåra, den ena

Stafveru efter den andra, så at wid pass 1. Alls längd lämnas emellan hwar Stafwer, ibland litet mer, ibland litet mindre. Dessa Stafvar stötas til en god twår Hand, om ej et Qwarter, ned i Jorden, och at det så, mycket lättare måtte ske, drifnas de ned, med en liter Klubba. Härwid märkes, at, om några af de Trån, som wåra längs efter, där Häcken skal upresas, finnas, som ej äro särdeles långa och tjocka, så afhuggas de, par Allnar ofwan för Marken. Den qwarlämnade 2. Alls långa Stubben, gjöres helt slåt från Qwistfar, och lämnas at stå, til at brukas som en Stafwer. Ju flere en kan få af dessa, ju bättre är det; emedan de, såsom Notsfaste Trån, gidea, at den döda Häcken står stadig och fast. Därefter hugges de i Häcken qwarlämnade Trån, mer än til halsparten af, en twår Hand ofwan om Noten, och båndas sedan sakta och warsamt ned, längs efter Häcken. Denna nedbögning begynnes roid den ena ändan af Häcken, sålunda: Låt Häcken, til exempel, gå uti en linea recta, från Norr til Söder. Om man då wil begynna at slåta den döda Häcken, på den Södra ändan, så hugger man litet mer än halsparten, af de däruti stående Trån, en twår Hand eller mera, från Marken, hwilken huggning sker, på Norra sidan om Trådet. Därefter fattar man i Trådet, bänder och böijer det sakta och warsamt ned, åt Söder; och som nedre deln af dessa Trån, äro tjocka, at sedan de, sålunda blifwit nedböjde, de widare icke låta böija sig, någorlunda serpenticformiter, at jag må få lof, at kalla det så, eller då, på den ena sidan af den ena Stafveru, och straxt efter, på den andra sidan af den andra, så låter man den tjocka Stammen, följa tätt på en sida wid Stafvarna, och det gemensligen, på den qwistiga sidan, hwarom längre ned. Dock rättar man sig här, efter situation af Trådet, på hwilkendera sidan af Häcken, det mera står; men öfre ändan, af dessa wid Noten halft afhuggna Trån, som låter böija sig, wrider man hit och dit,

dit, serpensiformiter omkring Stafsarna; det är, om man på denna Håcken, som står i Söder och Norr, låter den snåla ändan af Trådet gå på Östra sidan af den ena Stafveru, låter man det sedan gå på den Västra sidan om den därnäst efterföljande Stafveru; dock lagar man merendels så, at ändan af dessa wändes åt den Qwistiga sidan. Nu som desse nedwikne och wid roten halft afbuggare Trån skola göra här samma gaga, som Gårdsel eller Gårdsel-trodår hos oss; så lägges den gemerligen i den lutning, som en del af Gårdes-trodår hos oss, nemligen, ej horizontaliser, utan snedt och slutande, dock at slutningen är närmare til en horizontal, än til en perpendicular linæa. På detta sättet fortfar man från Södra sidan Norr åt, så at man böjer de följande i Håcken stående Trån öfver dessa, som förut blifwit nedböjda, och det nästan på samma samma sätt, som wi hos oss gårda en stupande Gårdesgård, endast at man här lämnar gröfre ändan, som för sedes, at stå på ena sidan tätt wid Stafsarna, och böjer lilländan nu til ena sidan om den ena Stafveru, nu til andra sidan om den andra, samt lagar så, at alla yttersta ändarna af dessa Trån lämnas på en och samma sida om den döda Håcken eller Gårdesgården, nemligen, såsom i föregående exempel, om man wändt ändan af det första nedböjda Trå åt Östra sidan om Håcken, så böra ock, så mycket möjligt är, alla andra yttersta ändar af de nedböjda Trån wändas dit åt.

Högden på Håcken är likadant med Stafsarnas, nämligen 2. alnar, när Tråden huggas wid Roten något mer än til hälften af, aftas nogt at hugget eller skärningen på den delen af Trådet, som skal böjas ned, göres mycket långt, at watten af regn och annan wåta, så mycket mindre må kunna skada det, samt at det desto bättre må kunna böjas; (*) Men

(*) Utom anförde ordjaker, äro och följande: 1:0 At den döda Håc-

Stubben, som står ned i marken, bryr man sig ej om, huru ändan af den hugges.

Skulle icke så många Trån wåra mitt i Håcken, at de allena, då de böjas, kunna wara tillräckeliga at fylla Håcken med, utan öfvingar blifwa likafullt här och där; så tages långa Språtar och Stånd af Hagtorn, eller något annat Trå, som stått i Håcken, men blifwit afbugget, hwilka wridas och läggas in uti Håcken på samma sätt, som lill-ändan af de förra, nämligen at de gå någorlunda in formam serpentinam horizontaliter, eller nu på högra sidan af den ena Stafweru, och sedan på den wänstra om den nästföljande, och så stifterswis, alltid så, at yttersta ändarna sedan wändas åt en och samma sida på Håcken, som här uti anförda exempel, til den Östra. Man bör i synnerhet wara angelägen, at på detta sätt wrida eller sätta in, om man har at tilgå, Hagtorn, Slån eller Törne ned wid marken: ty dermed hindras Swinen at söka sig hol igenom Högnaden; emedan dessa Trån med sina långa Taggar gärna betaga dem all lust at försöka sådant. Men at denna döda Håcken ännu må få mera styrcka, förskaffar man sig långa Språtar, antingen af Hafel, Wide, Björnbårs-Buskar, eller något annat Trå, af hwilka tagas ungefär 2:ne lika långa, som wridas spiralliter om hwarandra högst på Håcken öfwer de andra, alltid så, at ändarna af Störarna komma at wridas in emellan desse 2. Språtar, och sålunda fästas. Man begynner härmed sålunda: Stor-ändan af den ena Språtan sättas på den ena sidan om en Stör, och storändan af den andra, på andra sidan af samma Stör. Sedan wilas Språtarna i kors om hwarandra, så at den Språtan, hvars stor-ända nu war til exempel på Wästra sidan af en Stafwer, kommer härnäst at ligga på den Östra sidan om den nästa Stafweru. Så göres

Den därigenom måtte bli stadigare. 2:0 Ut unga Skott skola skuta up
ifrån Noten.

göres med Språtarna gemenligen i början af deras stor-ånda, där de äro tjocka och styfva; men sedan spiraler, så at de gemenligen gå uti en, om ej två spiraler emellan hwar Stör. När desse Språtar blifwa alla, tages 2:ne nya, och förfäres med dem på lika sätt, öfverst längs efter hela Gärdes-gården. Men härvid märkes, at om de wid Noten litet mer än halft afhuggna, och sedan nedbögd Trån, wända rot-åndan eller den tjockare delen til exempel åt Norr, och Skatan eller den smälare ändan åt Söder, då de ligga i Håcken, böra dessa spiraler wridna Språtar, wända stor-åndan tvårt emot åt Söder, och den lilla åt Norr, samt arbetet med deras wridning börjas wid den Norra ändan, emedan det tros at den döda Håcken härigenom blir stadigare och fastare bunden, än om de med ändarna wändas på samma sätt, som de stora Trån, hwilka ligga snedt och stupa; hwärvid äfwen ättas, at dessa spiraler wridne Språtar komma alla at ligga horisontaliter, och om så lagas, at smäl-åndan af dessa äfwen måtte komma på slutet at wändas til den Qwistiga sidan, (***) och om den någon gång kommer at wändas ut mot den andra sidan, så bör den huggas af.

Sidst

(***) Man har nämndt den qwistiga sidan. Nu wil man säga hwad det är. Sedan den döda Håcken således är uprest, som beskrifwit är, hugges på den ena sidan, hållt på den sidan som är in-åt, alla qwistar bort, så at den där blir helt slät och jämn; men på yttre sidan om denna döda Håck eller Gärdes-gård, dit man wändt alla Skatarna af de så nedbögd som insatte Trån, Qwistar man af dem på detta sättet, at Qwistarna wid-marken så gå ut til 4. a 5. quarters längd från Håcken; men blifwa sedan afhuggne kortare och kortare, ju högre de äro up, så at de öfwersta näppeligen äro en twär hand långa. Ordsaken, hwi Qwistarne på den ena sidan lämnas så långa, är, at de unga Skott och Felningar, hwilka komma at råna up just emellan dessa Qwistar, må i sin späda ålder wara af dessa torra Qwistar, flyddad för Kreaturens åtkomst.

Stoft upkastes et dike längs efter bredevid Håcken, af en half alns djup, och lika bredd, helst på den sidan som är inåt, i fall där icke förr wore något, (men skulle Håcken förnt vara dikad å ömse sidor båd innan- och utan-til, så kan mull tagas af berörde diken så mycket som behöfs,) det hafwer följande nytta: 1:o Med den ur diken upkastade mulden öfvertäckes Stubbarna, at Solen icke får skada dem. 2:o Är denna mull en god gödsel, at drifwa den afhuggna Håcken både til at skjuta fortare och gifwa större ymnighet på Telsningar. 3:o Förhindrar diket på ena sidan, at Boskapen ej komma til de unga Telsningar och skada dem. På den andra sidan förswaras de af de taggiga qwarlemnade qwistar.

Nota. Hvad nu här i förthet sagt är om en gammal Håcks förnyande, och en död Håcks upresande, gäller måstedes om en Håck af Löf-trån. Men en Håck af Barr-trån, får man icke på detta sättet umgås med; emedan ifrå des afhuggna Stubbar, man icke har at förwänta några nya Skott; utan om så hände, at något Trå däruti, af någon besynnerlig händelse skulle gå ut, hwarigenom Håcken kunde bli odugelig; så måste, enär de utgångne Barr-trån blifwit wid roten afhuggne, några andra i deras ställe planteras, hwilka i början sparsamt putsas, til des de någorlunda hunnit til den storlek, som de andra förut hafwa. De qwarlemnade Stubbar kunna sedermera, antingen lämnas til at genom sin förutnelse, tjena til gödsel åt de andra i Håcken wärande Trån, eller kunna dessa Stubbar warsamt med sina Rötter upgräfwas; då en sådan Järn-hacka och Bånd-haka, om jag så får lof at kalla den, som finnes aftagen och beskrefwen af Herr Prof. KALM i des Norra Americanska Resa Tom. I. kan komma wäl til pass.

(c) Se Herr Prof. Kalms N. Amer. R. pag. 312. och följ.

(C) Huru Swin skola hindras at tränga sig in igenom en Näck af Tagglösa Trån.

De förekomma denna olägenhet, kan beqvämligast ske, om hvarje Ibo på sit Hemman, eller hvarje Bya:lag samfält föresägo sig med et Wall-hjon; desutom kan det äfwen förekommast därigenom: Om man sätter omkring halsen på Swinen en klafwa til form som en triangel, eller ör-ringar dem på det sättet jag under mina resor i Finland sedt praktiserat at afhålla Swin ifrån Ros- och Kål-land, och sker på följande sätt, sålunda: man tager en Käfling af en tumms diameter, ungefär 2. å 3. qwarter lång, (lämpad efter Swinets storlek), på hwilken boras 2. hol, så långt emellan hwarandra, som bredden emellan öronen af Swinet, på hwilket det komer at sättas; så lagandes, at längden emellan de borade holen på Käflingen til des yttersta ändar äro lika; på det den sedan måtte kunna ligga i jämnwigt öfwer nacken på Swinet. När detta är gordt, fästes i hwardera holet så lång ända Stål-tråd, som förswas vara af nöden, man tråder sedan den fastgorda Stål-tråden genom de förut i Swinets öron gorda hol, hwarmed således sedermera Käflingen fästes fast wid öronen, holen i öronen på Swinen böra vara gorda något när til hufswudet; på det Käflingen måtte sitta desto stadigare. När Swinet således är ör-ringat, at jag så må tala, sättes det utur stånd at tränga sig genom någon Gårdes-gård; ty när Swinet trängt sig med hufswudet så långt igenom, at Käppens ändar taga emot, så kan det icke tränga sig widare igenom, så framt icke örat skal lämnas i sticket, och före än det sker, aflåter Swinet nog med detta försök.

G

Uf.

(*) Jämför Herr Baron Brauncers Tankar om Stogars Bruf och Wif-bruf. p. 104. och 56. (***) Man torde äfwen kunna låta Käflingen hänga under halsen på Swinet; allenast då Stål-tråden hwarmed den göres fast wid öronen, förlängdes.

Afhandlingen.

§. 2.

Næstliffigen och klarligen utstaka Häck-planteringsens i gång fattigande i vårt kära Fädernesland, hvilken man förmodeligen i föregående §. oaktat kort, dock tillräckeligen omständigt; så är ej ur vägen, at göra et litet ögnastast på de hinder och svårigheter, som plåga emot värfstäligheten af denna Riks nyttiga inrättning framföras, och undersöka dem til deras beskaffenhet, wigt och wärde; om de äro sådana, som de föregifwas; om de icke på något sätt kunna häfwas och afböjas. De äro förnämligast följande: brist eller rättare rådlöshet på tillgång och utvägar, för så anseelig stor myckenhet Telnigar och ung Skog, som til detta behof nödvändigt fordras. Ofunnighet hos större delen Landtmän at umgås därmed. En ogrundad inbilning om Climatets hårdhet, hvilken föreställer alt arbete och omkostnad som fruktlös och onyttig. Osmak, för hwad som är nytt, eller mindre ofligt i vår hushållning, i synnerhet, om man har at frukta, at det ej torde året straxt därpå betala både hufvudstot och ränta. En inbiten ofsed och tycke för at hänga wid Förfädernas häfd och bruk; fast det ofta wore högst skadeligt. Widsträckte ågor. Tegstifte m. m. Dese äro enkannerligen de hinder och svårigheter, som böra ur vägen röjas, innan man kan göra sig hopp, at någonsin få tala om Nordens Elyseiska Parter. Jag skal fördenkful ombesluta mig; om icke aldeses ur vägen röja, åtminstone at wisa möjligheten där af; huru berörde olägenheter kunna motas och förekommas.

§. 3.

Tillgång och förråd på tillräckelig Ungskogs anskaffande, tillwälar sig nu fördenkful ej obilligt först vår omhugsam och upmärksamhet. Härtill kunna flera utvägar wara

wara möjliga och föreslås, hwilka at införa, man för at undwika widlöfthet förbigår; warandes jag i den menliga tankan, at det medlet och förslaget til detta ändamåls är nående ej är at förkasta; hwarigenom man, ej allenast tillräckeligt förråd på Telningar och Ungskog, af alla de Träslag och Buskararter, som til detta behof äro tjenliga, och på hwarje ort i Riket bäst trifwas, kan winna; utan hwarigenom äfwen större delen af de i föregående S. anförde olägenheter och hinder kunna häfwas och hämmas. Til er nående af wärklitligheten i denna mångfalt fördelaktiga inrättning, synes altså wara högstnödigt, at öfwer hela Riket, (*) i synnerhet Finland, hwarest Trägårds-konsten nog ligger i lägerwall, (†) skulle såsom i England är öfligt, (‡) inrättas en eller flere Trägårdsmästare i hwarje Sochn, hwilka skulle påläggas at så, plantera och updraga Trån och Buskar af diwerle sorter; så til detta, som til annan förnödenhet och tarf. Dese kunde tilläggas något Öde-hemman af de i Sochnarne besittelige, eller i brist därpå, så mycket af Krono-allmenning eller någon annan mark och jord, (under hwad namn den kunde komma,) de hade af nöden at up- taga och upodla til sina Träplanteringar m. m. Därtill upmuntras med försäkningar, och tillförlitliga löften om belöningar, eller med förslag, om så behöfdes, med frihets år, lempade efter omständigheterna, med dagsmärken af Sochnen, så lång tid, som de kommo med Träplanteringen i någorlunda godt stånd; hwaremot de åter kunde förbindas at bespringa Landt=man med underwising, i hwad han hade af nöden at weta wid sina Häckars anläggande, och så vidare. Måne icke desom äfwen torde uppgit öfwer Stogarna kunna updragas?

Sedan nu en tillräckelig myckenhet Telningar och Ungskog

(*) Se förledne Riks-dags Beslut, om Allmogens Beswär.

skog beqvämligast härigenom til hela Swänska och Ginst
 Landsbygden förnödenhet wunnits, skulle Det Sögloslige
 Ridderskapet och Adelen, Wördige Prästerskapet och
 Ståndspersoner på landet antydas, at härmed göra en bön
 jan och med sit lofwärda exempel föreläsa den Arbara All-
 mogen: intet twifwelsmål är, at icke större delen af All-
 mogen på landsbygden, som är mera picchogat och benä-
 gen at äpa efter, det den ser Prästen och andra med nytta
 och fördel bruka, är, medelst det han sielf först bryter isen,
 skulle bana sig wäg til några fördelar, snart nog begynna förlo-
 ra osmaken för denna nya inrättning i landt-hushållningen,
 och sedermera af nyttan upmuntrad, finnas så mycket williga-
 re, eller åtminstone mindre genstråfwig, at öfvertalas och för-
 mås at göra efter, som han icke behöfde famla i mörkret efter
 rätta praxin, icke älta i okunnighet, icke stanna tankfull och
 willrådig öfwer utwägar til detta ändamåls ärendande, öfwer
 föräd på så stor myckenhet spåda telningar, som til detta tarf
 fordrades m. m. emedan han så för det ena, som för det an-
 dra, hade tilgång och utwägar hos Trågårdsmästaren.
 Tycket och en inrotad kärlek för Fars och Farsars plågsed
 och bruk, skulle öfwen småningom aftaga och kolna; enär de
 en tid bortåt sielwä flitt se upskåras margfallig nytta och för-
 delar af denna nya inrättning; enär de sägo sig därigenom
 kunna befrias ifrån det beswäret at ärligen omlaga sina Går-
 des-gårdar: enär de sägo Boskapen, som nu under dessa lub-
 biga och skugg-rika hägnader njöro skul för regn och slagg,
 storm och öwäder; ej mera så ofta som före wara underkastas
 de ärskilliga krämpor och olägenheter: enär de sägo, at

Den Jord, som stänges med de Grönstand' Trå-
 dens Grenar,
 Gör betand' Sjorden någd uppå des feta Ke-
 nar:

Endr

Endr de säga Åkrar och Ängar frambringa ymnigare Skörd; och at man ej hade mer af nöden så mycket at frukta, det frost, köld och kall blåst, som genom denna inväntnings försigtiga bruk, kunnat mildras och afbösas, skulle så ofta som för gdra Lador och Wisthus toma, förminska fordret för Boskapen i Ladu-gården, och föranlåta selswa Landtman at wäria sig i dyr tid för hunger med dras, mäs, stam och barek til bröd. När wiljan således blifwit förbättrad, och Landtman fattat tycke för arbetet; så upwäcktes ock slit och idoghet. En ogrundad inbilning om Climates hårdhet, förswan på sifstone af sig self, i synnerhet, när jämte denna inväntning Kärr, Myror och sumpiga ställens aftappande blefwe för Landtman en så högt wärdande som angelägen sak; (*) hwar efter stode at förmoda, det Äng- och Åker-skötsel skulle stiga til den största högd, som möjligt woro. Hwar och en skulle blifwa sinaningom öfvertygad däröf, at wi ägom och besittom et land, som af naturen warit utfedt och änuat til bättre häfd och afkomst, äu man hittils dels förståt, dels förmått sköta som sig bordt. Härigenom skulle äfwen Trä-planteringen kunna komma i gång. Trägårds-skötsel och konsten at umgås därmed hos oss stiga til sin tilbörliga högd. En au-senlig myckenhet Skog ärligen besparas. En hopy Sdes-hemman, obrukad mark och jord winna en önskelig häfd, och gdras dräglig och bördig. Ofunngheten hos Danne-man, så i detta, som annat, hwad Wärt-planteringen och Trägårds-skötsel anbelangar, förekommas och uphjelpas.

(i) Se Herr Mag. Lindstens Tankar om Krydd- och Trägårdars anläggande i Finland.

(u) Se Herr Prof. Kalm's Norra Amer. Resa Tom. I. p. 312.

(x) Se Herr Öfwer Direct. Eggots Beredelse til Swänska Landtbrukets Hinder och Hjelp. Herr Salanders Salus Patriæ.

§. 4.

 Sedan jag nu således forteligen wist, huru endast genom Trågårdsmästares insättande och anskaffande til hwarje Sochn, icke allenast et tillräckeligt förråd på allehanda slags Trån til Häckars anläggande kan winnas; utan äfwen, at större delen af de hinder, som emot denna löfliga inrättning kan invändas, kunna därigenom häfwas och afböjas: så wil jag äfwen i samma förhet biuda til at möta de inkast, som emot detta förslag kunna anföras. Någon torde tänka: At winna et tillräckeligt förråd på ung Skog; och at bringa Säckplanteringen i gång; är icke af nöden någre Trågårdsmästares insättande i hwarje Sochn. Det förra kan ju winnas därigenom, at hwar Åbo på sit hemman pålægges at ärligen updraga et wist antal Trån. Det senare kan ärnå sin wärkställighet genom Prästers och Stånds-personers underwising och efterdöme på landet. Ja, jag medgifwer gärna, at det kunde så ske; om man wore öfvertygad därom, at hwarje Bonde på sit hemman, hwarje Präst på sit Prästebol, Officerare på sit boställe och Stånds-Personer på landet ägde tillräckelig insigt uti Trågårdskonsten, samt at de med allwar wore hugade för denna nyttiga inrättningen; men som det lär blifwa swårt at bestå och besanna om hwar och en i gemen; så måste man til winnande af detta ögna-mål, wara omtänkt at utse sådana motif, medel och utwägar, som kunna ersätta bristen af det förra, och uplifwa den senare. Hårtill bidrager mycket Trågårdsmästares anskaffande i hwarje Sochn: ty den som något färdats omkring på landet, och haft tillfälle at inhämta Bondens kunnist i hwad Trågårdskonsten anbelangar, lär ofelbart med mig besanna och instämna, at större delen af Allmogen när de skola omsätta och plantera något Trå, umgås därmed knapt som förnufliga menni

menniskior, utan sätta Trådet som en annan staka i jorden; och en del af dem, som tyckas böra förstå denna saken något bättre, böra sig föga klokare åt. Huru skal då planterings wärket efter sådant handslag trivas? Trå-planteringen af sådant Foll begäras och förväntas? Prästens kunnigt och goda exempel, kan då icke alltid göra tillfyllest, och där den på somliga ställen torde felas och brista: huru skulle då ändamålet ernås? Flere Secler kunde gå förbi, som framviste någon enda eller ock til äfventyrs ingen Lefwande och Grönskande Hågnad; hwarigenom man under förhoppning på en lycklig Succès, til slut humit lika långt som bredt. Jag wil icke neka, at ju en myckenhet Ungskog af det slaget, som kan tjena til det behof, som Herr Apohekaren Joh. Jul. Salbergs wackra rön om P.hlu (y) förmåler, medelst Dannemans ätgård, på det sättet, som Herr Stads-Majorn Rosensten uti sina tankar om Skogs-skötseln föreskrifwit, (z) kan winnas; emedan konsten därmed at umgås är lätt och snart lärd. Swänsta Bonden, hwilken med detta förslaget endast påsyftas, kan ock åga bättre tillfälle, för de i Sochnarna, i Riket kringspredde Herrskaper, som hwar för sig gemenligen åga sina Trågårdsmästare, at förwårswa sig någon kundskap och insigt i Trå-planteringen; men som detta sättet at hågna, hwarcken på alla orter i Riket, ej eller på alla ställen man har af nöden at gårda, är Practicabelt;

Nec tellus eadem parit, vitibus illa

Convenit, hac oleis, hic bene farræ virescunt.

Det är:

Den ena jordmän bår en ädel saftfull Druswa,
Den andra plågas af en mager, stallot tufwa.

Sy där man wille betjena sig af detta sättet at hågna, fordras nödwändig, at jord-mohit bår wara wåtflug och fet, at förtiga, det detta sättet, ehuru fördelaktigt det eljest är, och

inga

ingalunda 'at förkasta, där det låter sig gibrä, på långt när ej kommer up emot en Häck af Taggiga, eller eliest därtil tiensliga Trån, på satt och wis anlagd, som redan utfört är; och som detta ändamål, jag menar Ungskogs anskaffande, och Häckers planterande, knapt af Swänsta Bonden, ännu mindre af Finsta, som uti allt hwar Trägårds-konsten anbelangar, är nog okunnog och oförfaren, (så länge de hafwa tillgång på et Trå i Skogen,) står at förwäntas, eller de skelfwa med godo härtil at förmå; därest icke detta medel man föreslagit, eller något annat kommer emellan, som uphjelper deras okunnoghet och upeldar deras hog och lust: så i hånseende til allt detta, som anfördt är, hoppas jag wara nog solklart wist nödwändigheten och nyttan af Trägårds-mästares insättande i hwarje Sochn öfwer hela Riket, särdeles Finland, til detta ändamåls ernående; i synnerhet endr härtil lägges den försigtighets regel, som wid alla nyttiga iurättningar i Landt-hushållningen böra i akt-tagas: nämligen at sådana medel och förslag böra uprättas och föreskrifwas, hwilka icke allenast föreställa, utan ock göra arbetet det minsta som möjligt är för en Landtman kostsam, widlyftigt, swårt och långsamt: ty eliest, ehuru fördelaktigt och högt-nyttigt det were, föder det ledsna och owilja; och under det Danne-man swhelfattes, öfwerhoppas och pålægges at göra allt, så begynner han tråkwas, efterfätter det förnämsta, och blir til slut ingen ting gjordt. Det ordspråket står fast; Den som har många järn i elden, måste nödwändigt låta några af dem brännas. Denna försigtighets regel i akt-tages, och dessa nyf-nämnda ödgenheter förekommas och undwiskas därigenom, at Trägårds-mästare anskaffas i hwarje Sochn: ty därigenom uphjelpes ej allenast, som i föregående S. bewist är, Bondens okunnoghet, hwilken så hos honom, som hos andra ofta swhelfatta och förqwäfwä en god wilja, utan öfwen upeldas därigenom hans hog och lust, samt arbetet gjöres därigenom

igenom för honom mindre swårt och widlyftigt; emedan en Landt-man, som wore sinnad anläggga en ny Håck, kan utan vidare omsorg, hos en sådan Trägårds-mästare, straxt få köpa så många 1000:de Telningar, af hwad sort han håldst behagade och hade af nöden, dem han genast kan utplantera til Håck; utan at wänta ifrån den tid de säs, til des de blifwa så stora, at de kunna nyttjas til utplantering; emedan en del Frö ligga par Åhr i Jorden, innan de gro och komma up. Skulle sedan dessa wänt och sleg blifwit tagna, någon del af Allmogon ändock wisa sig genstråfwig eller mindre willig, at fullgöra denna nyttiga iurättningen; så kunde den sedermera med fog, genom titet twång af en Lag, förmåås därtill, hwilken at förtiga andra, (såsom nog tjenlig, och i andra Lands-orter bruklig, samt äfwen af Wittre och Widfrågade Män i wårt Rike blifwit påtänkt, *) Kunde bestå däruti: At ogifta Personer, af alla Stånd och Kön, bleswe förbundne, at hetswa, eller genom andra, plantera et wijt antal Trån eller stycke af Håck, innan de singo gifta sig; Männe man icke snart skulle, genom denna Lags riktiga handhafning, få se wid alla Hemman wara planterade Lundar, Håckar och Alleer, af allehanda Trä? Männe icke Föräl-drar, Anhörige och Wämer, skulle hjelpa de unga Gåssar och Glickor, at igenom tidig plantering rödja detta hinder för Giftermälet ur wägen?

Här kunde någon gjöra det inkast: An om Trägårds-mästaren saltade sina Trån så mycket, at Landt-man icke mågtade med at lösa dem; eller Landt-man, sedan han gjordt sig Mästare af konsten, begynte sielf updraga Trån, til sin förnödenhet. Skulle icke däraf följa? At Landt-man, i förre händelsen, affräcktes ifrå den

D

na

(*) Jämnsför Hans Excellence Riks-Rådet, Högsmålborne Herr Baron G. G. Löwenhjelm's Tal om Landt-skötseln, tryckt Åhr 1751.

na hälsofamma och nya inrättning, och bleswe wid sit fordna sätt och bruk at gårdar? At Trågårdsmästaren, i det sednare fallet, gick mist om sin förmodade förtienst och utkomst? Sil det förra swares: Den Lagstiftande Magten kunde därföre, altid finna utvägar. Swad åter det sednare angår; så har man så mycket mindre af nöden, at frukta därföre, som en förständig och estertänksam Trågårdsmästare altid wiste, i fall affättningen på de Trån, han kunnat gjöra sin uträkning på, slog honom felt; dels, at genom andra utvägar gjöra dem sig betalta; dels ock, genom andra medel, vinna sin rikeliga utkomst. Landtman hade icke destomindre i detta fall håmtadt och upskurit all den nytta och förmohn, man genom denna inrättning kunnat påsyfta.

Man torde wäl någon fråga upkomma: Swarest skal man finna så många stickeliga Ämnen, som enligt detta förslag fordras? Swarpå swares: Därswer behöfwer man så mycket mindre gjöra sig någon skrupet; som hopp om utkomst, winst och botnad, upmuntrar snart nog Folk, i fall därpå skulle wara brist, at förwårswa sig insigt i en Wettenskap, som lofwar sin Zdkare skyndsam befördring, handräckning och belöningar. Man nämnde handräckning och belöningar: hwarifrån skola de tagas? Jo, wår Utdåliga Öfwerhet, åger både wilja och förmåga, (aa) at råcka Rikets nyttiga inrättningar hjälpsam hand. Landtman torde åfwen finnas därtill så mycket meca willig at bidraga, enår han därtom wore öfwertrygad, at det wore utfedt, och lände til Samhällets gemensamma, samt hvars och ens enskilda nytta, fromma och fördel. (**)

S. 5.

(**) Se sista Riksdags Beslutet öfwer Allmogens Besvär.

(y) Kongl. Wett. Acad. Handl. 1740. p. 326.

(z) Ibid. från pag. 100. till 107.

(aa) Upså Stogs-Ordningen af År 1739. den 5. April, §. 5. 3. och 6. Jämsför Wålment Förefällning om Landsens Brut, tryckt År 1747. Och Påminnelser wid de nys utkomne Lantar, kallade: Wålment Förefällning om Landsens Brut, tryckt samma År 1747. Och Riksdags- Beslutet af År 1655. Samt, se Herr Salandens Salus Patriæ.

§. 5.

I Slut wil man äfwen andraga något, til swars emot de inkast, som gjöras emot wärkställigheten af Häckars eller Lefwande Gårdes-gårdars anläggande i gemen, och hämtas af widtsträckte By=Ågor; hwilka, at på detta sättet hägna, synes falla Landt=man, i anseende til omkostnaden odrägeligt, ja aldeles omöijeligt, endr hårtil lägges, at Ågorna, til större delen, ligga i Teg=skifte: ty, huru wil det wara möijeligt, at så så många hufwuden under en hatt, emedan en enda owillig kan gjöra alla de andras gods wilja om intet? Hårtil swares, för det Första: Omkostnaden blifwer drägelig och ringa nog: alenast wiljan, som drager halfwa Lasset, är god, och härjämte i öfwerwägaude tages, den margfalliga nytta, som häraf tillfaller en Landt=man, at en sådan hägnad en gång anlagd, warar nästan beständig, m. m. (bb) Warandes ingalunda min mening denna, at en Landt=man skal häraf, mera på en gång företaga sig, än han mågtar gå ut med; emedan det icke kan annors wara med detta, än som ured alt annat, än at det ju skulle förefalla honom kostsamt, och wore nästan aldeles omöijeligt, at på en gång gå i land med, för den, som ägde mycket Ågor, och ej desto mera Folk, samt starkare rygg; utan endast ärligen, så mycket han beqwämligen, utan någon sin olågenhet, kunde å wåga komma: ty, det ena börgjöras, och det andra icke eftersättas. Denna kostnad, kunde äfwen därigenom mildras, och arbetet gjöres lätt, om Landt=man, enär de företogo sig detta arbete, bisprungo

hvarandra med Folk, som ordspråket besannar: Många hån-
der göra lätt arbete. Hvad nu åter det sednare angår,
nämligen Teg=stiften, så swares: Förutan man har anled-
ning at tro, det denna ofed, som ligger Landt=Culturen så
mycket i wägen, (cc) här blifwa affskaffad, och komma at up-
höra, enär den Kongl. Landtmåteri=Commission hunnit til
slut: *Nam interest Reipublica, ut dominia rerum sint certa: quod
paucis enim curant, multi negligunt.* Så kan man förmoda,
at det motif, som hitills varit kraftigt nog, at förmä Landt-
män, til at gemensamt hågna sina Tegar och Ågor, äfwen
kan vara mäktigt nog, at förena dem, til at härutinnan sam-
fåldt arbeta til sin inbördes stora fördel; enär ock härtil låg-
ges det, at Öfwerheten, som äger förmåga och utwägar, til
at belöna de williga, äfwen äger magt at nåpfa och förmä
de owillige och halsstarrige. (44)

Här kan jag icke förbi gå, at äfwen anföra något emot
dem, som anse Häckar eller Lefwande Gårdes=gårdar för ska-
deliga eller mindre fördelaktiga, och söga bättre, än de nu bru-
feliga. 1:ro Emedan de däruti plantetade Trån med
sina Rötter, dem de ofta widt kring=sprida, draga fö-
dan ifrån de på Åkren eller Ången växande Gräs=och
Sådes=slag. 2:do At de med sin slugga, otroligt be-
fordra Måssarnas tilwärt på Ångar och Betes=Sagar.
3:tio Lägga sig gärna wid dem stora Snö=driswor, som
ligga långt in på Wåhren, innan de hinna försmälta,
kwillet är stadeligt, i synnerhet för Höst=såde. 4:to
Synes arbetet, at förtiga omkostnaden, gå up emot
det som man använder wid de wanliga Gårdes=går-
dar; emedan, utom det, at sielfwa Säckens första an-
läggande, kräfwer et långsamt arbete; så fordra de
däruti planterade Tellingar, som årligen böra efter-
ses, putsas och klippas, m. m. äfwen tid och arbete, tils
Säcken wunnit sin tilbörliga stadga och tåthet; och när
den

den städt några År, skal den igen nedbyggas, åter med lika beswår förnyas, och så widare. Til följe hwaraf synes, arbetet och tids-spillan blifwa för Landtman den samma, om icke mera, samt frukten och nytan, i jämförelse emot den, som man har af det nu wanliga sättet at gårdä, ringa, ja plats ingen. Detta ljuder wäl i öronen; men låt oss icke därföre blifwa försagde, fölla modet, och genast gifwa tapt, samt gifwa Häcksplanteringen på båten, innan man sedt dessa stor-stråfwiga fanningar närmare under ögonen. Hwad det Första anbelangar, så swares: Om det litet betoge wårten in wid Häcken, så är den skadan rikeligen årsatt, igenom det man undwiker Slogs-spillan, (jag tør icke säga tids-spillan och arbete; ty jag har det icke än bewist,) samt får så mycket ynnigare skörd på det öfriga af tågten; desutom kan denna olägenhet tåmligen förekommas med dikande wid Häcken, samt därigenom, at Xenarna på Åkren, som wätta eller ligga närmast Häcken, gibras något bredare, än wanligt är, (ee) hwiilka kunna rikta sin ågare, med det Hd de kasta af sig, och kan komma dem til måtto, som hafwa liten Ång. Hwad åter det Andra angår, så heter: Utom at det som nyss anfördes, äfwen gäller här; så kan en omtänkt Hushållare altid därföre, finna på medel och utvägar. (ff) Emot den Tredje punkten anmärkes följande: Denna olägenhet kan dels förekommas, medelst något frätande, såsom Agnars eller Sands utbredande, på såna ställen, dels ock kan en Landtman undwika denna olägenhet, genom det, at han lämnar den tracten, han finner underkastad omtalte ledsamma påfölgd, til Währ-såde, antingen af Korn, Roswor, Kål eller Åter, m. m. Til den Fjerde och sidste punkten swares: Jag medgifwer gärna, at en Häcks anläggande, ans och rikt, fordrar både tid och arbete; men detta all uphör, när Häcken en gång hunnit til sin tilbörliga stadga och tätthet; däremot uphörer aldrig tid och

Stogs-spillan för Landt-man, med Gårdsel-trodars, Staf-rars, Hanks, Solks och Widjors huggande, tillredande och förslande, til sina behöriga ställen, Gårdes-gårdars upresan-de, des ärliga förbättrande och wid magt hållande, at förti-ga, det Landt-man, i bråaste Hö-anden och Skörde-tiden, ofta måste lämna allt annat arbete, och gå, at omlaga något stycke af Gårdes-gården, som anten af storm eller någon an-nan tillfällighet kommit i obestånd, eller aldeles blifvit omkull kastad. Detta allt slipper den, som håguadt sina Agor med Leswände Trån eller Håckar. Låt vara, at en Leswände Håck, efter många Års förlopp, behöfwer omlagning, så at den måste nedhuggas, och åter förnyas; så utom det, at en myckenhet brånse, årsätter rikeligen detta omak, så förtjena ju de stora förmohner Landt-man redan haft, af sin Håck, och äfwen framdeles, kan säkert göra sig hopp om, at få upfkåra, en sådan förbättring. Låt vara, at Dags-spillan och arbetet, som dock aldrig sker, wid Håckars nyttjande, ginge up emot det arbete och dags-spillan, som wid wanliga Gårdes-gårdar användes och förlöres. Måne man därföre skulle lämna Håck-planteringen, och såsom skadelig eller mindre fördelaktig å sido sättas? Äger den icke andra förmohner, hwarföre den bör föredragas, det nu brukeliga Skods-öddande sättet, at går-da? Äro de icke af det wårde, at de böra reta och förmå Landt-mån til denna högst-wårdande inrättning? Jag läm-nar hwar och en rättfönnig, opartisk, och om sit Fädernes-lands wål öm Undersäte, at granska och öfwerwåga detta.

Således har man nu i kortthet, nagelfarit de hinder och och swårigheter, som kunna ligga Håck-planteringen i wågen, samt uptagit och beswarat de inkast, som tyckas vara af nå-got wårde: De öfriga, har man tilltrödt sig, kunnat med så mycket större fog förbi gå, och anse af mindre wårde, än, at man genom förlångande af detta arbete, med deras beswaran-de skulle wilja misbruka den G. L. tolamod, hwilket man re-dan,

Datt, til äfventyrs länge nog pröfwadt; hålst som man förmodar, saken redan wara så klar, och des nytta så ögonstencilig, at den faller de skumögdaste i ögonen. Dem trätodrygom lämnar jag gärna sin mening, och det håldre, än så fångt bemöda mig, kosta goda ord på dem, som en talande sak ej kan öfvertyga, om deras bästa. De uträtta dock ej annat därmed, än, at de blotta sin swaghet, och röija, at de icke än, lagdt Philosophens Lärdom på minnet:

Male mereri de immerenti inscitia est.

At ingen dårskap större är, än swårta, lasta, småda, Den sådant icke har förskyldt; men städse om sit qwäda.

Jag förundrar mig altså intet, om en lastande Aristarcus, och det ohyggeliga trollet afwundsfukan, så wid det ena som det andra, ger öfwer sin galla; Det må gärna ske: allenast denna högst wärdande iurättning, måtte få snart, i wårt älskeliga Fädernesland, winna sin wärkställighet, och en huguelig framgång, som den där af flytande mångfaldiga nytta är wiß och säker; Då upfylles äfwen, mitt fåguesamma hopp och tro: digra önskan!

Uhran GUDI allena.

(bb) Om dessa nyttor kan ses, Herr Prof. Kalm's Norra Amer. Resa, Tom. 1. pag. 164. Herr Probst. Broocmans Hush. B. 1. Del. 2. Afhandl. p. 34. Swilla äfwen finnas införda i min Disp. om Trån til Häckar, §. 2.

(cc) Här om kan läsas, Herr Öfwer-Direct. Faggoes Swänksa Landt-brukets hinder och hjälp. Herr Mag. D. Lithanders Disp. om nödwändigheten af Stogarnas bättre ans och wård i Finland, §. 13. (dd) Jämsför Stogs-Ordningen af Åhr 1739. (ee) At detta äfwen är öffigt hos Utkänningen, kan skönjas på flera ställen i Herr Prof. Kalm's Norra Amer. Resa, Tom. 1.

(ff) Se Herr Baron Brauners Tankar om Ålter och Ång, Cap. 2. Herr Öfwerst-Lieutenant, Boijes Förfarna Landt-hushållare, C. 1. Herr Directeur. Gadds Finska Ångstøtsförsels hinder och hjälp. Herr Probst. Broocman, l. c. pag. VII. Herr Mag. Pazelius, om Ång- och Ålter-försel i Österbotn, §. 6. Herr Mag. Norrgreens Tankar om Wåskupna Hårdwalls, Ångars förbättrande, och andre.

Sägne = Betyg,
Til
RESPONDENTEN,
Wärdige och Wäl-Lärde
S e r r A B R A H A M
B E B E R S S E N,
Då han,
Dwälduge Tankar
Om
Häck-Planteringen
Samt
Des Hinder och Hjälp/
Berömligen försvarade.

Särran at anse Äre-lustan för skadelig, så hålla wi den, för högst gägnelig, allenast den är måttelig, och fri från tvänne mis-födsel, som föreställa henne, så som last-bar, då de gjöra fölse. Den ena kallas Ufrönd, med des Alster; den andra heter Häglöshet, Dullka, eller en krasils Wilja; bägge tunga för Jorden, och-ohyggeliga för Människor. Blifwer altså Äre-lustan, i wårt tycke: En wärdande wilja, til sit föremål, Aran. Denna lustan, Miu Herre, då hon förtjänar Dygde-namnet, wäga wi kalla en drif-siäder, om icke ursprunget, til alt hwad man anser för ogement, besynnerligt och förträffeligt hos Människor, hwilken förutan, de woro mera obdräde och obhygga, än en osnygg

oflugg Gånad; Ty, hvad har wäl annat varit, och än är
drif-skädden, til besittande om framsteg och förkofringar? Det
ware sig i Lärda Gillen, eller andra wänningar och rörelser,
af hvad namn och stånd de wara må; Hon uptänder ju en
hemlig tåflan, hwilken, då den är loflig och wäl grundad,
uteslänger alla bi- och gen-wägar til Åra, som icke äro höfs-
liga, och gör, at de anses såsom släckar, uti den med ånda-
målet wundna Åran. Hon syfvelsattes ständigt, med ofbr-
truten flit och omhugsande, at hinna målet, hwarigenom ej
annat kan tima, än at dällskan och lättjan, modren til laster-
na, måste landesfngtig bort til fjällen fly; Men däremot blif-
wer, den så öwårderliga som fngtiga tiden, en kär och öfkatt-
bar Klenod; til följe, hwaraf Åre-lustan ej obilligt, då den
är skärad och luttrad ifrån släckar, kan anses, såsom högst
gagnelig. Men detta Anne torde redan fördt öf så långt
utur wår fart, at wi förlorade kosan, och passade; Låter för-
densfull styra öf tillbaka, af Ederet berömwärda exempel,
Min Herre, som ledt öf in på denna tankan. Åra och
Dygd har ifrån Wagge-ären varit Ederet före-mål. En
pichhågad och wårkande willia, har wät hos Eder närdt en
hemlig tåflan med Edra Wederlikar; men skärtran at lämna
den swarta afwund burskap; Så har den altid af Eder, tilli-
ka med bi-wägar til Åra, såsom farliga och oansständiga
blifwit ratade. At J, Min Herre, icke allenast welat ånda-
målet, utan öck medlen, som nu bana Eder wäg, ej blott
til Philosophist heder, utan öck i framtiden, til en önskelig
omwårpling af sällhet och heder, lägger detta närwarande wit-
tra Arbete, som J, med öföfrådkt Manna-mod grundligt
förswaren, (utan at man wid upräknande, med stor mängd af
andra Edra wackra egenstyper, må synas mång-ordig,) nog-
samt för en dag; Wår swaga tale-gåfwa, som ännu är i sin
liuna, wår öwana hand, at lifligt och wårdigt nog aftaga
Edra fördeklar, och ärbarheten som är Eder egen, gör öf
redan förantlåten, at förbyta ros och beröm uti tro-digra öns-
kningar, hwilket wår Wänskap öck mera billigar. Lycka för-

denskull, Min Herre, til den heder, I, med närvarande År-
betes försvarande, Eder ofelbart förvärfven! Lycka til ynn-
nog skörd af ospard slit och möda! Lyckan sjelf kröne Edra
år med Guld och Kransar, utur sit öfversködighets-Horn!
Åra, Bitterhet och Dygd, följe Er til sednaste åren, och
gjöre Edra dagar falla! Allmagten afbdijje alt, hwad swår-
het bringa må.

Lef länge och wäl! Lef Bettenskaperna til prydnad,
GUDS Församling til uppbyggelse, Edra Wårda Anhöriga
til hugnad, och Edra Wåner til fromma! Dessa äro
Dufkingar af Swånskar, det är Upriktige; och af
Finmar, det är Trogne.

